

ZÁVĚREČNÉ SLOVO

Třídenní jednání našeho syntaktického symposia bylo vyplněno živou diskusí. Na závěr si musíme položit otázku, zdali a do jaké míry splnilo symposion svůj účel.

Proč jsme symposion uspořádali? Cítili jsme naléhavou potřebu výměny názorů o otázkách spjatých se studiem větných typů v slovanských jazycích, zejm. při dnešním bouřlivém vývoji jazykovědných směrů a postupů. Uvědomovali jsme si, že je nutno konfrontovat pojmy, zpřesnit pojetí základních jevů, vymezit aktuální problematiku.

Nečekaný ohlas u nás i v zahraničí, který donutil změnit plánované uzavřené symposion v mezinárodní konferenci, potvrdil nejlépe správnost našeho záměru. Množství zaslaných i pronesených příspěvků svědčí o tom, že jazykovědci mají k problematice větných typů skutečně co říci, že se jí zabývají z hlediska teoretického i v konkrétních badatelských pracích.

Neočekávali jsme, že jedno krátké setkání vyřeší komplikované otázky spjaté s větnými typy, že se dojde k jednotě názorů v otázkách metodologických a ke sladění pojmosloví a terminologie. Za dnešní situace v jazykovědě to prostě není možné, ba ani žádoucí.

Náš cíl byl daleko skromnější: chtěli jsme obrátit zájem k problematice slovanských větných typů a jejich vývoje, pokusit se spolu s účastníky symposia formulovat nejdůležitější sporné otázky, zahájit o nich diskusi a dát podnět k jejich zpracování z různých hledisek a různými metodami.

V tomto směru můžeme snad hodnotit výsledky symposia kladně.

Už sám rozmnožený sborník materiálů pro diskusi přinesl zajímavou konfrontaci názorů na větné typy, jejich stavbu a jejich vývoj, ukázal přednosti a slabiny některých postupů. Jistě se k těmto pracím budeme vracet, zejm. až je budeme mít k dispozici upravené a doplněné v tištěné podobě.

Diskuse nepřinesla skutečné řešení snad žádné otázky. Ale umožnila konfrontaci názorů, přispěla k vyjasnění stanovisek. Za její klad bych považoval i to, že odhalila nejednotnost a nejasnosti ve vymezení i těch nezákladnějších pojmů, především základního pojmu našeho symposia — větného typu. Definování základních a obecných pojmů dělá potíže ve všech vědních oborech, a nedostatek obecně přijaté a plně vyhovující definice nemusí být překážkou ve studiu daného jevu. Já sám patřím k těm badatelům, kteří se domnívají, že výstižná definice bude možná až po skutečném a všestranném poznání zkoumaného jevu — v našem případě větných typů. Ale je nesporné, že se tu ozvaly i hlasy, které svědčí o neujasněnosti problematiky, o neznalosti nebo i přehlížení výsledků dosavadní práce. I to by mělo být pro nás podnětem k odstranění těchto nedostatků, k zlepšení vzájemné informovanosti.

Za velice užitečné považujeme to, že v příspěvcích i v diskusi vystoupili stoupení různých jazykovědných směrů. Zčásti mluvili o téže problematice různými jazyky, lépe řečeno metajazyky, ale zčásti se snažili o vzájemné porozumění. Přáli bychom si, aby naše symposion přesvědčilo všechny, že různý přístup může být na prospěch věci, že je třeba stanoviska respektovat a znát, že nesmíme podceňovat, přezírat nebo dokonce paušálně odmítat postupy a názory těch druhých.

Věříme, že otázky předložené k diskusi budou i po symposiu znepokojovaly syntaktiky a podněcovat k hledání odpovědi. Došli jsme též ke shodě o okruhu témat, která jsou v oblasti studia slovanských větných typů zvláště naléhavá. Víme, že většina badatelů a institucí má už svá témata, na kterých pracuje, a nepředstavujeme si, že této práce nechají a přejdou k navrženým tématům. Ale jistě k nim bude možno přihlížet při začátku nové práce, při stanovení témat pro práce disertační, kandidátské, doktorské, habilitační atd. A v mnoha případech i práce již probíhající jsou přímým nebo nepřímým příspěvkem k řešení naší tematiky.

Přijali jsme i usnesení, ve kterém doporučujeme konkrétní opatření k prohloubení spolupráce ve slovanské syntaxi. Vzpomeňme na usnesení brněnské syntaktické konference před pěti lety. Nsplnilo se z něho mnoho, ale hlavní návrh se uskutečnil, třebaže v pozmeněné podobě: byla ustavena Mezinárodní komise pro studium mluvnické stavby slovanských jazyků. Dnes jsou zralé podmínky pro realizaci dalších návrhů. Záleží jen na tom, budou-li všichni účastníci symposia po svém návratu o to usilovat na svých pracovištích, ve svých národních komisích pro mluvnickou stavbu slovanských jazyků, v jazykovědných společnostech i jiných institucích. Náš návrh byl předběžně prodiskutován s přítomnými členy Mezinárodní komise pro mluvnickou stavbu slovanských jazyků; ta jej projedná na svém zasedání ve Smolenicích a zařadí jej do svých usnesení, takže se mu dostane i této autoritativní podpory.

V neposlední řadě umožňuje každá vědecká konference nebo symposion osobní poznání vědeckých pracovníků. Snažili jsme se pro to vytvořit v rámci svých omezených možností co nejpríznivější prostředí, a děkujeme všem účastníkům, že přispěli k vytvoření srdečného a milého pracovního ovzduší. Jsme jim vděční, že vážili cestu k nám do Brna, často tak dlouhou, že se uvolnili ze svých četných povinností. Věříme, že si naši hosté odvezou z Brna dobré dojmy a vzpomínky a že s námi zůstanou v trvalých pracovních i osobních stycích. A snad se tu zase jednou sejdeme — třebaš opět po pěti letech — na příští syntaktické konferenci.